special educational needs].Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia «Psykholohichni nauky». Zbirnyk naukovykh prats, 9, 220–228. https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.28 [in Ukrainian].

11.. Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. Psychological Bulletin, 117(3), 497–529. https://doi.org/10.1037/0033 2909.117.3.497[in English].

12. Mahler, M. (1974). Symbiosis and individuation – The psychological birth of the human infant. Psychoanalytic Study of the Child. № 29. P. 89–106. [in English].

Матеріал надійшов до редакції 9.12.2025 р.

УДК 376.1:159.922.6-053.2:616.89-008.441.1

Наталія Суховієнко,
кандидат педагогічних наук, логопед вищої категорії,
сурдопедагог, сертифікований гештальт-психотерапевт,
логопед сурдологічного кабінету
chrysantemum14@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-0528-9494
RecearcherID HNB-5934-2023Scopus ID 58940142000

Nataliia Sukhoviienko,
PhD (Pedagogical Sciences), speech therapist of the highest category,
deaf educator, certified Gestalt psychotherapist,
speech therapist of the deaf clinic

Комунальне некомерційне підприємство
«Черкаська обласна лікарня Черкаської обласної ради»,
вул. Святителя хірурга Луки, 3, Черкаси, 18009, Україна

Municipal non-profit enterprise
«Cherkasy Regional Hospital of the Cherkasy Regional Council»,
St. Luke the Surgeon, 3, Cherkasy, 18009, Ukraine

ЗАСАДИ МЕТОДИКИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ ПОРУШЕННЯХ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ

PRINCIPLES OF THE METHODOLOGY OF CORRECTIVE WORK FOR SPEECH DEVELOPMENT DISORDERS IN CHILDREN

Анотація. У положеннях наукової статті наведено теоретичні та практичні аспекти методики корекційного впливу на дітей, які мають порушення розвитку мовлення. Метою статті є аналіз засадничих ідей методики корекційної роботи при порушеннях мовленнєвого розвитку. Окреслено специфіку проблематики, її актуальність в сьогоденній гуманітарній науці й освіті, а також зазначено про нові аспекти розгляду теми з огляду на виклики сьогодення. Методами дослідження є компаративістика, аналіз, систематизація, порівняння, які дали змогу проаналізувати український досвід, виділити ключові аспекти та систематизувати результати вивчення. Зазначено про значущість мовленнєвих порушень і їх всеосяжний вплив на розвиток особистості дитини. Відмічено зв'язок розвитку мовлення і показників психічного та інтелектуального здоров'я. Проаналізовано теоретичні засади організації корекційної роботи, визначено підходи. Наведено загальні етапи корекції мовленнєвих порушень. Окреслено напрями реалізації корекційного впливу на дітей із мовленнєвими порушеннями. Наведено задачі, які є спільними для усіх мовленнєвих порушень і виокремлено конкретні завдання для поширених мовленнєвих порушень (алалія, афазія, дизартрія, ринолалія, загальне недорозвинення мовлення). Проаналізовано інноваційні технології, які можна залучати в корекційну роботу, наведено переваги і недоліки кожної групи, наведено приклади. Наголошено на важливості різноманіття засобів для всебічного корекційного впливу на порушення мовлення дитини. Для прикладу проаналізовано логоритміку. Наведено загальні аспекти як загальні принципи, що становлять основу методики корекційної роботи. Перспективними залишаються питання нейропсихологічних особливостей конкретної дитини для більш повного врахування відмінностей в когнітивному стилі чи ступені нейродинамічної незрілості дитини.

Ключові слова: *мовленнєвий розвиток; корекційний вплив; розвиток дитини; інноваційні технології в освіті; корекційний маршрут; логопедична робота.*

Abstract. The provisions of the scientific article provide theoretical and practical aspects of the methodology of corrective influence on children with speech disorders. The purpose of the article is to analyze the basic ideas of the methodology of corrective work in speech disorders. The specifics of the problem are outlined, its relevance in today's humanitarian science and education, and new aspects of considering the topic in light of today's challenges are also indicated. The research methods are comparability, analysis, systematization, comparison, which allowed analyzing the Ukrainian experience, highlighting key aspects and systematizing the results of the study. The significance of

speech disorders and their comprehensive impact on the development of the child's personality is noted. The connection between speech development and indicators of mental and intellectual health is noted. The theoretical principles of organizing corrective work are analyzed, approaches are determined. The general stages of correcting speech disorders are given. The directions of implementation of corrective influence on children with speech disorders are outlined. The tasks that are common to all speech disorders are given and specific tasks for common speech disorders are singled out (alalia, aphasia, dysarthria, rhinolalia, general speech underdevelopment). Innovative technologies that can be involved in correctional work are analyzed, the advantages and disadvantages of each group are given, examples are given. The importance of a variety of means for a comprehensive corrective influence on a child's speech disorders is noted. Logorithms are analyzed as an example. General aspects are given as general principles that form the basis of the methodology of correctional work. The issues of neuropsychological characteristics of a particular child remain promising for more complete consideration of differences in the cognitive style or degree of neurodynamic immaturity of the child.

Key words: speech development; corrective influence; child development; innovative technologies in education; correctional route; speech therapy work.

Актуальність проблеми дослідження. Порушення мовлення у дітей є однією з найпоширеніших форм порушень психофізичного розвитку, що істотно впливає не лише на комунікативну сферу, а й на формування мислення, емоційно-вольової сфери, навчальну діяльність та соціальну адаптацію загалом. За даними різних досліджень, до третини дітей дошкільного та молодшого шкільного віку мають ті чи інші порушення мовленнєвого розвитку, що потребують системної корекційно-логопедичної допомоги. В умовах воєнного стану в Україні актуальність проблеми тільки зростає: через психологічну травматизацію, зміну середовища та порушення умов доступу до медичної й освітньої допомоги, спостерігається зростання кількості дітей із затримками мовленнєвого розвитку або вторинними мовленнєвими порушеннями.

Корекційна робота з дітьми з порушеннями мовлення потребує науково обґрунтованих підходів. Застосування даних логопедії, нейропсихології, психолінгвістики, спеціальної педагогіки та сучасних цифрових технологій дають найбільш ефективних результат у підготовці корекційної роботи.

Особливо важливим є виявлення мовленнєвих труднощів на ранніх етапах розвитку дитини, індивідуалізація впливу та взаємодія фахівців, які працюють в межах корекційної допомоги дитині. Вивчення організації й ефективності таких корекційних програм має вирішальне значення для удосконалення національної системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У світовій логопедичній практиці формування ефективних підходів до корекційного впливу мовленнєвого розвитку має довгу історію. Серед закордонних дослідників варто відзначити Ч. Ван Райпера (C. Van Riper, 1978), у розробці якого класична модель корекції мовленнєвих розладів, зокрема дислалії та заїкання, залишається основою багатьох програм втручання. Дослідник Б. Ходсон [B. Hodson, 2010], розробив циклічну фонологічну систему корекції. Треба відзначити внесок Л. Блум (L. Bloom) у дослідження раннього мовленнєвого розвитку в контексті когнітивного і соціального становлення дитини. У галузі нейропсихологічної корекції мовлення дитини значну роль відіграють праці Б. Шаллі (B. Shallice), який досліджував зв'язки між мовленнєвими порушеннями та дисфункцією мозкових структур. Вченням про методи комплексної діагностики і корекції порушень мовленнєвого розвитку у дітей займалися К. Карлепп, В. Лубовський, О. Лурія, О. Мастюкова, О. Орфінська, Є. Соботович, Н. Трауготт. Обов'язковість освітньо-корекційного впливу для формування мовленнєвої функції у дітей із мовленнєвими порушеннями зумовлена тим, що мовлення розвивається не спонтанно, а потребує постійного цілеспрямованого впливу, що підтверджують у своїх роботах ряд дослідників, зокрема З. Ленів, І. Мартиненко, Н. Пахомова, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Федоренко, М. Шеремет. Реагуючи на виклики сьогодення, виникають нові пріоритетні напрями, як-от корекційна робота з дітьми із тяжкими порушеннями мовлення в умовах воєнного стану, на що уже звернули увагу вчені, зокрема, Н. Пахомова, І. Баранець [Пахомова, Баранець, 2022].

Метою статті є аналіз засадничих ідей методики корекційної роботи при порушеннях мовленнєвого розвитку у дітей.

Методи дослідження. Щоб досягти поставленої мети, було застосовано методи компаративістики, аналізу, систематизації, порівняння, які дали змогу проаналізувати український досвід, виділити ключові аспекти та систематизувати результати.

Результати дослідження. Стан розвитку мовлення дитини є лакмусовим папірцем розвиту ключових систем організму. Дослідники В. Смоляк і І. Турубарова наголошують на всеосяжному впливі мовленнєвих порушень: «Порушення в мовленнєвому розвитку негативно впливають на загальний психічний розвиток дитини, що проявляється у зниженні продуктивності запам'ятовування, затримці розвитку логічної та смислової пам'яті, утрудненні опанування розумовими операціями. Окрім цього, гальмується розвиток гри як провідної діяльності дитини дошкільного віку та розвиток комунікативних навичок [Смоляк, & Турубарова, 2024 : 976].

Стан розвитку мовлення є одним із показників психічного та інтелектуального розвитку дитини. Через це освітньо-корекційну роботу із дітьми із порушеннями мовлення варто організовувати за універсальними методиками [Сергеєва, 2021 : 138-139]. Процес опанування мовлення передбачає, що дитина засвоює окремі частини рідної мови, що стимулює формування загальних її мовленнєвих компетенцій [Чубукіна, 2021 : 342]. Процес засвоєння відбувається поступово, ускладнюючись і дозволяючи дитині підвищувати рівень опанування: від окремого слова до кількох слів, далі дитина навчається формувати просту фразу, просте речення, розгорнуте речення і, насамкінець, зв'язне мовлення. На думку А. Богуш, головною ознакою розвитку мовлення дитини є вміння дитини логічно, змістовно поєднувати граматично правильно побудовані речення у текстові висловлювання» [Богуш, 2015]. За твердженням дослідниці теми корекційної роботи мовленнєвих порушень Ю. Рібцун, ця діяльність передбачає вирішення низки завдань як на імпресивному, так і на експресивному рівні, а саме: «вироблення мотиваційно-активізуючої компетентності; формування динамічно-мовленнєвої компетентності; становлення фонетико-фонематичної компетентності; розширення словниково-смислової компетентності; підвищення морфологічно-семантичної

компетентності; удосконалення граматично-значеннєвої компетентності» [Рібцун, 2013 : 53–54].

Проаналізувавши літературу з обраної теми, ми визначили теоретичні засади в питанні організації корекційної роботи при порушеннях мовлення у дітей. Отже, в питанні організації корекційної роботи можна керуватися такими підходами:

– Міждисциплінарний підхід: передбачає передусім корекційний вплив, який об'єднує логопедію, психологію, нейропсихологію та педагогіку.

– Фонологічні підходи: акцентують увагу на розвитку фонематичних процесів, перцепції, метамовленні, наприклад, PACT (Prompt-based therapy), фонологічних мінімальних пар.

– Підхід моторно-психолінгвістичної парадигми: у випадках апраксії мовлення використовуються інтегративні методики з акцентом на моторне навчання.

– Соціально-інтерактивний підхід: акцент на тому, що мовленнєвий розвиток відбувається переважно в комунікативному середовищі, що підкреслює важливість взаємодії дитини з дорослими.

– Арт- та ігрові методи: використання казкотерапії, музики, малювання сприяє мотивації, активній участі й розвитку усіх каналів сприйняття.

Корекція мовлення при розладах мовлення вимагає індивідуального підходу, а побудова корекційного маршруту розробляється індивідуально. Втім загальними є етапи корекції:

1. Діагностика: визначається вид розладу мовлення дитина та його ступінь.

2. Встановлення індивідуального плану корекції розладу, який враховує також вік, рівень розвитку дитини, індивідуальні потреби та особливості.

3. Основний корекційно-розвивальний етап: на цьому етапі фахівець працює над розвитком слухового сприймання, уваги, пам'яті, а також розвитком артикуляційного апарату.

4. Робота над зв'язним мовленням: виконуються вправи на формування вміння висловлювати потреби, а також на складання розповідей, переказів.

5. Закріплення навичок та адаптація до умов соціального середовища: останній етап передбачає вироблення у дитини вміння використовувати мовлення в різних соціальних ситуаціях.

Дослідниця В. Галущенко акцентує увагу на тому, що при побудові корекційного маршруту обов'язково розглядається загальний анамнез стану здоров'я дитини: «На сьогодні визначається необхідність подальшого пошуку першопричин та модифікації більш складних станів, особливостей спотвореного розвитку дитячого організму, застосування новітніх підходів, технологій розвитку, долучення та удосконалення системи міждисциплінарних зв'язків» [Галущенко, 2025 : 313].

Реалізація корекційного впливу на дітей, які мають порушення мовленнєвого розвитку, має такі напрями:

1) діагностика дитини і стан її мовленнєвого розвитку: комплексне обстеження проблем фонетико-фонематичного, лексико-граматичного, синтаксичного, зв'язного мовлення;

2) формування фонематичних процесів: поетапне навчання розрізнення звукосполучень, фонематичної уваги й аналізу;

3) артикуляційна корекція: методи традиційної артикуляційної терапії, циклічні та комплексні підходи;

4) фонологічна терапія: мінімальні парні вправи, системи фонетико-фонематичного відновлення мовлення;

5) лексико-граматична корекція: робота зі словниковим запасом дитини, граматичними конструкціями на рівні слова, фрази, речення;

6) індивідуалізація: адаптація вправ з урахуванням рівня порушення, мотиваційних факторів, когнітивних можливостей дитини;

7) інтеграція з батьками: навчання батьків прийомам продовження корекції вдома, створення підтримуючого мовленнєвого середовища;

8) інноваційні засоби: мульт-терапія, логоритміка, цифрові ігри, інструменти на основі штучного інтелекту, особливо для дистанційної роботи із дитиною.

Корекційно-логопедична робота при різних порушеннях мовлення має різне змістовне наповнення. Дослідниця В. Маршалковська проаналізувала і систематизувала аспекти роботи логопеда із різними порушеннями мовлення. Загалом робота із порушеннями мовлення передбачає визначення виду та основних труднощів, визначення уражених ділянок, ступеня важкості; і до кожного окремого порушення додаються завдання, які потрібно вирішити: при алалії (у сучасній міжнародній класифікації хвороб цього діагнозу немає, тому прийнято говорити про розлади розвитку мовлення) передбачається робота над диференціацією мовленнєвих звуків або на формуванням правильних артикуляційних укладів, збагачення пасивного словникового запасу дитини, введення альтернативної додаткової комунікації, підтримка у дитини мотивації до спілкування; при афазії передбачає робота над втраченими функціями, над мисленнєвими та мнестичними функціями, збагачення пасивного словникового запасу дитини, введення АКД, підтримка мотивації до спілкування; наявність у дитини дизартрії зумовлює необхідність роботи із її м'язовим тонусом, координаціями рухів, роботи з правильної організації процесу харчування, а також організації робочого та ігрового місця відповідно до потреб дитини, розвиток мисленнєвих функцій, введення АКД, підтримка мотивації до спілкування; якщо дитина має ринолалію, важливими є правильна організація процесу харчування, введення АКД та підтримка мотивації до спілкування; дитина із заїканням потребує психологічних рекомендацій стосовно збереження емоційного стану дитини та медичних рекомендацій щодо організації процесу харчування та дихання, виконання фізичних вправ, підтримки мотивації до спілкування; дитина із діагнозом «загальний недорозвиток мовлення» в процесі логопедичної роботи потребує формування та розвитку лексико-граматичних засобів мови, формування та розвитку фонематичного слуху, формування та розвитку складової структури слова, формування правильної звуковимови, формування та розвитку зв'язного мовлення, підготовка до оволодіння грамотою [Маршалковська, 2023 : 62–63].

В сучасному світі технологій до корекційної роботи з порушеннями мовлення можна залучати інноваційні технології. Дослідивши це питання,

дослідниця В. Галущенко [Галущенко, 2016 : 65] розділила їх на групи. Ми проаналізували ці групи і навели приклади до кожної з них, а також проаналізували переваги і недоліки кожної з них:

1. Інформаційно-комунікаційні технології (взаємодія з інформацією).

Засоби цієї групи формують мотивацію, активізують візуальний та слуховий канали сприйняття дитини, дають можливість варіювати методику відповідно до потреб дитини. Прикладами є: логопедичні додатки («Логопедія для дітей», «Розвиток мовлення», «Звуковичок», «Speech Therapy Articulation»); презентації (PowerPoint, Genially) зі звуковими ефектами для автоматизації звуків; комп'ютерні тренажери: програмні продукти для розвитку фонематичного слуху, дихання, артикуляції (наприклад, сервіси на платформі LearningApps, Miro); відео- та аудіозаписи з правильними мовленнєвими зразками, що ілюструють мовленнєві ситуації.

Переваги засобів: стимулюють інтерес дитини через ігрову форму; дають змогу індивідуалізувати навчання, підлаштувати під інтереси дитини; сенсорно активізують дитину;

Недоліками можна назвати такі: можливе перевантаження інформацією; необхідність мати технічні засоби, не у всіх сімей є такі можливості; перекос в бік технологій, що може знижувати комунікативну активність у реальному спілкуванні; ніяк не замінять живого мовленнєвого зразка, який демонструє логопед.

2. Дистанційні освітні технології (використовуються, в основному, під час роботи з батьками).

Застосовуються у співпраці з батьками, які виступають медіаторами логопедичного впливу вдома. Вони підвищують обізнаність родини, залучають її до процесу, забезпечують наступність корекційного впливу вдома. Приклади засобів: онлайн-консультації логопеда для батьків через Zoom, Skype, Google Meet; ведення електронних щоденників динаміки мовлення з домашніми завданнями; відеоінструкції для виконання артикуляційних або дихальних вправ вдома разом із дитиною; онлайн-курси або Viber-групи підтримки для батьків щодо особливостей мовленнєвого розвитку та корекційної роботи.

Перевагами є те, що ці засоби дають змогу: залучити батьків у корекційний процес; підвищують обізнаність членів сім'ї з теми порушень мовлення; дають можливість безперервної роботи, навіть в умовах карантину, війни і дають змогу проводити заняття у будь-якому місці і в будь-який час.

Недоліки: дітям до 6–7 років засоби доступні у супроводі дорослих; батьки не завжди мають технічні і фахові навички для використання цих засобів; технічні проблеми і несправності можуть порушувати процес; відсутність безперервності логопедичного впливу.

3. Психокорекційні технології (казкотерапія, сміхотерапія, кольоротерапія, психогімнастика та ін.).

Ці технології спрямовано на емоційний стан дитини, зняття тривожності, підвищення самооцінки, зниження напруги, що є критично важливим у логопедичному процесі. Завдяки ним покращується комунікативна ініціативність дитини, зменшується мовленнєвий ступор завдяки зниженню емоційної напруги.

Приклади: в казкотерапії – використання казок, де герої мають подібні мовленнєві труднощі; сюжет сприяє прийняттю себе; в сміхотерапії – ігри, гумористичні ситуації, що знімають бар'єри під час мовлення; в кольоротерапії – вправи на звукову активізацію за допомогою кольорових карток; в психогімнастиці – вправи на розвиток міміки, емоційної виразності через тілесне вираження.

Переваги психокорекційних технологій як засобів: дають змогу працювати з особистістю дитини, а не лише з її дефіцитами; знижують тривожність, сором'язливість, мовленнєві блоки; підвищують мотивацію дитини до мовлення; сприяють її гармонійному психоемоційному розвитку.

Недоліки: окремі засобі потребують від фахівця, який працює із дитиною, додаткової підготовки чи кваліфікації; не замінюють безпосередню мовленнєву терапію; результат більш емоційний, ніж структурно-мовний.

4. Використання нетрадиційних прийомів (ароматерапія, літотерапія, хромотерапія, бібліотерапія).

Цими засобами здійснюються інтегровані впливи, які активізують багатоканальне сприйняття інформації, зокрема через сенсорні й асоціативні

системи, що формує позитивну атмосферу для корекції. Прикладами є ароматерапія (використання ефірних олій лаванди, м'яти для зниження тривожності під час мовленнєвих вправ), хромотерапія (підбір кольору в кімнаті для стимуляції чи релаксації, наприклад, блакитний для розслаблення); бібліотерапія (добір дитячої літератури з чіткою артикуляцією, римами, ритмами), літотерапія (використання тактильних властивостей каміння для стимуляції моторики, наприклад, ігри з натуральними камінцями як вправа на розвиток дрібної моторики, що стимулює мовлення).

Переваги: створюють загальний позитивний емоційний фон; підвищують інтерес дитини до занять; активізують додаткові сенсорні канали; особливо ефективно з дітьми із РАС, РДУГ.

Недоліки: деякі методики, як-от ароматерапія, є недостатньо доказовими; можуть викликати скептичні чи негативні реакції батьків, які створювати атмосферу недовіри до фахівця; потребують обережності.

5. Здоров'язберігаючі технології (кріотерапія, логопедичний та пальцевий масаж, логоритміка, су-джок-терапія, дихальні техніки та інше).

Це методики, що сприяють збереженню фізичного і психофізіологічного здоров'я дитини, яке тісно пов'язане з мовленнєвим розвитком. Вони гармонізують нервову систему, а також підготовлюють артикуляційний апарат, покращують якість звукоутворення. Приклади: кріотерапія (контрастне обтирання): стимулює нервову систему перед заняттям; логопедичний масаж обличчя, губ, язика для активізації м'язів артикуляційного апарату; пальчиковий масаж і гімнастика для розвитку моторики, що тісно пов'язано з мовленням; су-джок-терапія: точкове натискання на біоактивні зони долонь та стоп; дихальні вправи для формування мовленнєвого дихання (наприклад, «свічка», «здуй кульку»); логоритміка: поєднання мовлення з рухом (вірші з ритмічними вправами).

Переваги: підготовлюють артикуляційний апарат дитини до здійснювання мовлення; розвивають дрібну моторику, дихання, ритм, що є важливим для мовлення; покращують психофізіологічний стан дитини; забезпечують профілактику перевтоми.

Недоліки: деякі техніки потребують спеціального обладнання і умов (масажні інструменти, тиша); як і педагогічні технології з використанням нетрадиційних прийомів, можуть скептично сприйматися батьками; потребують спеціальних знань для безпечного застосування.

6. Змішані технології (традиційні технології з елементами зазначених вище технологій).

Це технології, що поєднують традиційні логопедичні методи з елементами зазначених інновацій. Вони є найбільш ефективними завдяки комплексному підходу і найповніше враховують індивідуальні особливості дитини, варіативність і адаптивність. Прикладами змішаних технологій є тематичне заняття з логоритміки, підкріплене відеоматеріалом і казковою історією, з використанням аромамасел і кольорових карток; ігрові ситуації в Zoom із батьками, які допомагають дитині виконувати дихальні вправи, що коментуються логопедом; заняття, на якому поєднується пальчикова гімнастика (здоров'язбереження), фонематичний аналіз (ІКТ), читання римованого вірша (бібліотерапія), і мотиваційна казка про героя з труднощами мовлення.

Переваги засобів: гнучко адаптуються до потреб конкретної дитини; завдяки поєднання мовленнєвої, психоемоційної, сенсорної та пізнавальної складових, можуть дати найбільш повний корекційний ефект; мають найвищий рівень мотивації та результативності; формують стійкий результат завдяки багатоканальному впливу.

Недоліки: потребують від фахівця, який працює із дитиною, знань з різних галузей; потребують більше часу для підготовки до заняття; засоби може бути складно реалізувати в умовах великого навантаження або обмежених ресурсів.

Застосування інноваційних технологій в логопедичній практиці значно підвищує мотивацію, ефективність і стійкість результатів корекційної роботи. На нашу думку, оптимальним є саме змішаний, мультисенсорний підхід, що одночасно активізує кілька каналів сприйняття й забезпечує психоемоційну підтримку дитини, але кожна ситуація потребує індивідуального підбору.

Важливо використовувати різноманіття як засіб для всестороннього корекційного впливу на порушення мовлення дитини, застосовувати засоби

різного характеру, оскільки при мовленнєвих порушеннях вплив здійснюється не тільки на саме мовлення дитини (такий вплив можна назвати ізольованим), а й на весь організм дитини. Для прикладу коротко проаналізуємо один із засобів – логоритміку. Дослідниця логоритміки Л. Черніченко зазначає унікальність цього напряму: «Логоритміка є формою активної терапії, що включає в себе здоров'язберігаючі технології, є найемоційнішою ланкою роботи із формування правильного мовлення» [Черніченко, 2020 : 236]. Вона дає підґрунтя для вирішення різноманітних завдань, що можливо завдяки зв'язку музики, мовлення і руху, як-от: розвиток слухової та зорової уваги, просторової орієнтації рухів; відчуття ритму; фонематичного слуху; правильної артикуляції звуків; загальної та дрібної моторики, міміки; фізіологічного та фонаційного дихання [Шпирна, 2012].

Якщо узагальнити цю тему, то можна сформулювати загальні риси методики корекційної роботи. При розробці корекційної програми порушення мовлення у дітей треба враховувати такі важливі аспекти, які ми можемо назвати загальними принципами роботи:

– Системність і послідовність: заняття мають бути регулярними, з чіткою етапізацією й переходом між рівнями.

– Усвідомленість дитини: залучення дитини до процесу, пояснення мети, розвиток метамовлення.

– Мультисенсорність: задіяння зорових, слухових, рухових, тактильних подразників для підвищення ефективності результатів роботи.

– Прогресивна складність: починаючи з простих звуків до більш складних лексико-граматичних форм.

– Домашня підтримка: спільна робота логопеда з батьками для закріплення результатів.

– Моніторинг і корекція: регулярне переоцінювання, адаптація завдань до прогресу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Корекційна робота з дітьми із порушеннями мовлення – це цілісна система**,** що поєднує теоретичні, практичні та інноваційні підходи. Вона передбачає діагностику,

індивідуалізацію, різноспрямовані техніки, залучення сім'ї та використання сучасних технологій. Використання основ з класичних концепцій у поєднанні з нестандартними методами дає найкращі результати. Отже, дослідження корекційної роботи з дітьми, які мають порушення мовлення, є надзвичайно актуальним і важливим як у науково-теоретичному, так і в практичному аспекті, з огляду на потребу забезпечення сталого розвитку потенціалу кожної дитини в умовах сучасних викликів. Перспективними залишаються питання нейропсихологічних особливостей конкретної дитини (наприклад, профілю уваги, пам'яті, темпу обробки інформації), оскільки наявні алгоритми недостатньо враховують відмінності в когнітивному стилі чи ступені нейродинамічної незрілості дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш, А.М. (2015). Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підр. Київ: Видавничий дім «Слово». 704 с.
2. Галущенко, В. І. (2016). Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки.*№7. С. 62–70
3. Галущенко, В. І. (2025). Використання сучасних технологій та методик корекційно-розвиткової роботи з дітьми з тпм з застосуванням міждисциплінарного підходу. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). № 3. С. 311–318.
4. Маршалковська, В. В. (2023). Особливості логопедичної роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення в умовах інклюзивної освіти. *Наша школа: науково-практичні студії.* Вип. 1. С. 61–64.
5. Пахомова, Н. Г., & Баранець, І. В. (2022). Напрями корекційної роботи з дітьми із тяжкими порушеннями мовлення в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19. Випуск 43. С. 55–63. http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/390487.
6. Рібцун, Ю. В. (2013). Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмнометодичний комплекс. К. : Кафедра. 284 с.

7. Сергеєва, В., & Лисік, Г. (2021). Мовленнєвотворча діяльність у освітньо-корекційній роботі з дітьми з загальним недорозвиненням мовлення. *Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти.* Зб. тез доп. Всеук. наук.-пр. конф. (11-12 травня 2021 р., Луцьк). С. 138–142.

8. Смоляк, В. М., & Турубарова, А. В. (2024). Нейропсихологічний статус старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення ІІІ рівня. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), Вип. 3. С. 974–982.

9. Черніченко, Л. (2022). Корекція мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку засобами логоритміки. *Acta Paedagogika Volynieses*. Вип. 1(1). С. 234–238.

10. Чубукіна, М. В. (2021). Особливості організації логопедичної допомоги дітям раннього дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку. *Вісник Сковородинівської академії молодих учених.* Харків. С. 341–345.

11. Шпирна, О.М. (2012). Використання логоритмічних прийомів у корекційній роботі (початкова школа). *Логопед: науково-методичний журнал.* № 1. С. 28–31.

12. Hodson, B. (2010). Evaluating and enhancing children's phonological systems: Research and theory to practice. Wichita. KS: PhonoComp.

REFERENCES

1. Bohush, A.M. (2015). Doshkilna linhvodydaktyka: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk. [Preschool linguistic didactics: Theory and methods of teaching children their native language in preschool educational institutions] Kyiv: Vydavnychyi dim «Slovo». 704 s. [in Ukrainian].

2. Halushchenko, V. I. (2016). Zastosuvannia innovatsiinykh lohopedychnykh tekhnolohii u korektsiinii roboti z ditmy z porushenniamy movlennia [Application of innovative speech therapy technologies in correctional work with children with speech disorders]. *Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Pedahohichni nauky.* №7. S. 62–70. [in Ukrainian].

3. Halushchenko, V. I. (2025). Vykorystannia suchasnykh tekhnolohii ta metodyk korektsiino-rozvytkovoi roboty z ditmy z tpm z zastosuvanniam mizhdystsyplinarnoho pidkhodu [The use of modern technologies and methods of correctional and developmental work with children with speech disorders using an interdisciplinary approach]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriia «Pedahohika», Seriia «Psykholohiia», Seriia «Medytsyna»). № 3. S. 311–318. [in Ukrainian].

4. Marshalkovska, V. V. (2023). Osoblyvosti lohopedychnoi roboty z ditmy z tiazhkymy porushenniamy movlennia v umovakh inkliuzyvnoi osvity [Peculiarities of speech therapy work with children with severe speech disorders in conditions of inclusive education]. *Nasha shkola: naukovo-praktychni studii.* Vyp. 1. S. 61–64. [in Ukrainian].

5. Pakhomova, N. H., & Baranets, I. V. (2022). Napriamy korektsiinoi roboty z ditmy iz tiazhkymy porushenniamy movlennia v umovakh voiennoho stanu [Directions of correctional work with children with severe speech disorders in martial law]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeniM.P.Drahomanova.* Seriia 19. Vypusk 43. C. 55–63. http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/390487. [in Ukrainian].

6. Ribtsun, Yu. V. (2013). Korektsiina robota z rozvytku movlennia ditei piatoho roku zhyttia iz fonetyko-fonematychnym nedorozvytkom movlennia [Correctional work on the development of speech of children of the fifth year of life with phonetic-phonematic speech underdevelopment: program-methodological complex]: prohramnometodychnyi kompleks. K. : Kafedra. 284 s. [in Ukrainian].

7. Serheieva, V., & Lysik, H. (2021). Movlennievotvorcha diialnist u osvitno-korektsiinii roboti z ditmy z zahalnym nedorozvynenniam movlennia [Speech-making activity in educational and correctional work with children with general speech underdevelopment]. *Suchasni teoretychni y prykladni konteksty spetsialnoi ta inkliuzyvnoi osvity.* Zb. tez dop. Vseuk. nauk.-pr. konf. (11-12 travnia 2021 r., Lutsk). S. 138–142. [in Ukrainian].

8. Smoliak, V. M., & Turubarova, A. V. (2024). Neiropsykholohichnyi status starshykh doshkilnykiv iz zahalnym nedorozvytkom movlennia III rivnia [Neuropsychological status of older preschoolers with general speech underdevelopment of the III level]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriia «Pedahohika», Seriia «Psykholohiia», Seriia «Medytsyna»), Vyp. 3. C. 974–982. [in Ukrainian].

9. Chernichenko, L. (2022). Korektsiia movlennievykh porushen u ditei doshkilnoho viku zasobamy lohorytmiky [Correction of speech disorders in preschool children by means of logorhythmics]. *Acta Paedagogika* Volynieses. Vyp. 1(1). S. 234–238. [in Ukrainian].

10. Chubukina, M. V. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii lohopedychnoi dopomohy ditiam rannoho doshkilnoho viku iz zatrymkoiu movlennievoho rozvytku [Peculiarities of organizing speech therapy for children of early preschool age with delayed speech development]. *Visnyk Skovorodynivskoi akademii molodykh uchenykh*. Kharkiv. S. 341–345. [in Ukrainian].

11. Shpyrna, O.M. (2012). Vykorystannia lohorytmichnykh pryiomiv u korektsiinii roboti (pochatkova shkola) [The use of logorhythmic techniques in correctional work: (primary school)]. *Lohoped: naukovo-metodychnyi zhurnal*. № 1. S. 28–31. [in Ukrainian].

12. Hodson, B. (2010). Evaluating and enhancing childrens phonological systems: Research and theory to practice. Wichita, KS: PhonoComp. [in English].

Матеріал надійшов до редакції 26.06.2025 р.